

332.5:63 (471)

Maataloustuottajain Valtuuskunnan Tilastotoimiston Julkaisuja I.

MAATALOUSTUOTTEIDEN

HINNAN- JA TUOTANTOKUSTANNUSTEN NOUSU

SODAN AIKANA

KIRJOITTANEET

HUUGO NIINIVAARA JA H. PAAVILAINEN



Helsinki 1917

K. F. Puromiehen Kirjapaino O.-Y.

11628

338.43(480)K

Maataloustuottajain Valtuuskunnan Tilastotoimiston Julkaisuja I.

MAATALOUSTUOTTEIDEN

HINNAN- JA TUOTANTOKUSTANNUSTEN NOUSU

SODAN AIKANA

KIRJOITTANEET

HUUGO NIINIVAARA JA H. PAAVILAINEN

TYÖVÄENLIIKKEEN KIRJASTO

KIRJASTO



1290644437

338.43(480) K NIINIVAARA
Niinivaara, Huugo
Maataloustuotteiden hinnan- ja tuotantok

Helsinki 1917

K. F. Puumiehen Kirjapaino O.-Y.

Alkulause.

Viimeaikainen elintarpeita koskeva ahdinkotila on erikoisesti kiinnittänyt kuluttajien huomiota maanviljelijöihin, jotka näinä poikkeuksellisina aikoina muka ovat hankkineet itselleen kohtuuttomia etuja elintarpeitten tuottajina. Mitä erilaisimpia perustelemattomia syytöksiä on heitä vastaan kuluttajien puolelta tehty, — syytöksiä, jotka, jollei niiden aiheettomuutta maanviljelijäin taholta näytetä toteen, helposti aiheutavat entistä suurempaa välien kärjistymistä maanviljelijäin ja kuluttajain kesken, mistä välien kärjistymisestä tulevat kärsimään ensi sijassa tuottajat mutta lopulta eivätkä vähimmin kuluttajat.

Maataloustuottajain Valtuuskunta, jonka tarkoituksena on valvoa elintarvetuotantomme etuja nykyään kireäksikäyneitä elintarvekysymyksiä ratkaistaessa, on katsonut välttämättömäksi m. m. erityisten tutkimusten kautta ryhtyä hankkimaan selvityksiä siitä, miten aiheutettuja nämä syytökset ovat olleet.

Selvittelyn tarpeessa on Valtuuskunta erikoisesti pitänyt seuraavia tähän kohdistuvia kysymyksiä:

1) Maataloustuotteiden hinnannousun ja tuotantokustannusten nousun välinen suhde.

2) Sota-aikaisten pakkotoimenpiteiden raha-arvo yksityisillä tiloilla:

a) hevosten ja lehmien pakko-otot;

b) työväen ja hevosten otto vallitöihin.

3) Suhde sota-aikaisen kauppa- ja teollisuusyritysten nettovoiton ja maatalousliikkeen nettovoiton välillä.

4) Halkoliikkeen tuottamien voittojen jakautuminen välittäjille, työväelle ja maanomistajille.

Näiden kysymysten tutkimista varten perusti Valtuuskunta viime huhtikuun alussa Keskusosuusliike Hankkijan aloitteesta väliaikaisen tilastotoimiston, jonka tehtäväksi jäi luotettavan tilaston keruu ja sen perusteella kysymysten objektiivinen selvittely. On luonnollista, ettei lyhyessä ajassa ja vähäisillä voimilla voida hankkia täysin riittävää aineistoa kaikkien näiden monipuolisten ja vaikeasti ratkaistavien kysymysten selvittämiseksi. Valtuuskunta toivoo kuitenkin, että näin hankittu tutkimussarja on omansa melkoisessa määrässä valaisemaan tutkituita kysymyksiä ja oikaisemaan useita tähän saakka vallalla olleita väärinkäsityksiä.

Tutkimustyön ovat suorittaneet agronomi, maisteri Hugo Niinivaara ja maisteri H. Paavilainen, ja on sen suunnittelemisessa heitä avustanut sitä varten asetettu toimistovaluokunta, johon ovat kuuluneet ylitarkastaja Hannes Nylander sekä tohtorit Juho Jännes ja J. E. Sunila.

Työstä johtuvat kustannukset ovat suorittaneet maataloudelliset keskusosuusliikkeet Hankkija ja Labor.

Helsingissä kesäkuun 23 p:nä 1917.

Maataloustuottajain Valtuuskunta.

Maataloustuottajain Valtuuskunnan Tilastotoimisto lähettää täten julkisuuteen tutkimussarjansa ensimmäisen numeron, joka selvittelee maataloustuotteiden hintojen ja tuotantokustannusten nousua sota-aikana sekä millaiseksi näiden välinen suhde maatalouden kannattavuuden kannalta katsottuna on muodostunut.

Muista edellä olevassa Valtuuskunnan alkulauseessa mainituista kysymyksistä on toista koskeva tutkimus painossa ja ilmestyy piakkoin. Samoin on painossa erikoinen maataloustyöväen palkkoja eri paikkakunnilla Suomea v. 1913 ja 1916 käsittelevä tutkimus ja ilmestyy se todennäköisesti ensi kuun alkuviikolla painosta. Kolmatta ja neljättä kysymystä koskevat tutkimukset ilmestyvät ensi heinä- ja elokuussa.

Helsingissä kesäkuun 23 p:nä 1917.

Tekijät.

Sisällysluettelo.

	Siv.
Alkulause	3
1. Maatalouden kokonaistuoton ja kokonaiskustannusten väliset suhteet.....	7
2. Kokonaistuoton nousu sodan aikana.....	9
3. Kokonaiskustannusten nousu sodan aikana.....	14
4. Puhtaan tuoton suuruus ja suhde aktiivipääomaan.....	18
Loppusanoja	20
Liite: Elintarpeiden ja maataloustarvikkeiden keskihinnat ja niiden nousu vv. 1913 ja 1916	22

1. Maatalouden kokonaistuoton ja kokonaiskustannusten väliset suhteet.

Ennenkuin ryhdymme lähemmin tarkastamaan maataloustuotteiden hinnannousun ja tuotantokustannusten nousun välistä suhdetta, on paikallaan lyhyesti ottaa puheeksi, missä suhteessa kokonaistuotto ja kokonaiskustannukset ovat keskenään ja mitä laatua yleensä tulot ja menot maatalousliikkeessä ovat.

Maatalousliikkeen, niinkuin kaikkien muidenkin liikkeiden, päätarkoituksena on suurimman mahdollisen *puhtaan tuoton* saavuttaminen. Puhtaalla tuotolla taas käsitetään sitä ylijäämää, joka jää, kun veloista ja rasitteista vapaaksi ajatellun maatalousliikkeen kokonaistuoton arvosta vähennetään kokonaiskustannusten arvo.

Itsehoidetun maatalouden kokonaistuotosta, joka seuraavassa yksinomaan otetaan laskelmien alaiseksi, sivuuttamalla metsätalous, sivuansiot y. m., kuluu meikäläisissä oloissa ja varsinkin verrattuna kehittyneempien maiden maatalouksiin suhteellisesti hyvin suuri osa kotoisessa taloudessa. Pyöreissä luvuissa tuli tohtori *Sunilan* tutkimusten¹ mukaan vuonna 1913 ainoastaan 51 % (tarkoin 51,38 %) kokonaistuotosta rahalla myydyksi. Suurtiloilla on rahalla myynti suurempi kuin pientiloilla.

¹ Jälempänä esiintyvät numerotiedot, jollei niistä erikoisesti huomauteta, ovat otetut tohtori *Sunilan* teoksesta „*Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta II*“ ja koskevat vuotta 1913.

Itsehoidetun maatalouden kokonaistuotosta muodosti kotieläintalouden kokonaistuotto erittäin huomattavan osan, lähemmäs 50 % (tarkoin 49,33 %). Ja kun on kysymyksessä puhtaat rahatulot, niin muodostivat kotieläimistä ja niiden tuotteista saadut rahatulot näistä noin 81 % (tarkoin 81,27 %). Maanviljelystuotteista saatiin ainoastaan noin 15 % (tarkoin 14,78 %).

Kotieläinhoidon tuottamista rahatuloista tekivät nautakarjasta saadut tulot vuotena 1913 kokonaista 84 % (tarkoin 84,37 %).

Kokonaiskustannuksista muodostivat työkustannukset yksinään noin 56 % (tarkoin 55,62 %). Niissä maissa, joissa maatalous on kehittyneemmällä asteella kuin meillä, nousivat työkustannukset kustannusten koko määrästä keskimäärin vieläkin korkeammiksi. Sveitsissä esim. olivat ne pikkutiloilla noin 70 % ja suurtiloilla noin 60 % kustannuksien koko määrästä¹.

Sivumennen mainittakoon vielä, että isäntäväen työosuus Suomessa oli koko työkustannuksista keskimäärin 40 % (tarkoin 40,78 %), joten palkkatyön osalle jäi noin 60 %. Kuta suuremmat tilat yleensä ovat, sitä suurempi on luonnollisesti palkkatyön osuus työkustannusten koko määrästä.

Vuonna 1913 oli Sunilan tutkimuksen mukaan keskimäärin itsehoidetun (metsättömän) maatalouden 1 viljeltyä hehtaaria kohti:

	Smk.
kokonaistuotto	252: 72
kustannus	200: 93
puhdas tuotto	51: 79

Kun nyt maatalouspääomat olivat mainittuna vuotena 1 viljeltyä hehtaaria kohti keskimäärin Smk. 1110: 63, saatiin yllä olevasta puhtaasta tuotosta tälle pääomalle 4,66 % keskimääräinen korko.

¹ Sveitsin kirjanpitolojen 12 vuoden keskimäärä.

2. Kokonaistuoton nousu sodan aikana.

Voidaksemme saada selville sota-aikaisen kokonaistuoton nousun, on aluksi selvitettävä toiselta puolen eri maataloustuotteiden hinnannousun välinen suhde ennen sotaa ja sodan aikana ja toiselta puolen, miten suuri eri tuotteiden osuus on ollut kokonaistuotannosta. *Vertailuvuosiksi* ovat otetut *vuodet 1913 ja 1916*.

Kun edellä esitetyt kokonaistuottoa ja kustannusta koskevat numerotiedot kohdistuvat juuri vuoteen 1913, saadaan näistä sopiva lähtökohta laskelmille.

Saadaksemme maataloustuotteiden ja maataloustarvikkeiden y. m. hinnoista kyseessäolevina vuosina mahdollisimman päteviä tietoja, käännyimme tässä tarkoituksessa keskusosuusliikkeiden Hankkijan ja Valion puoleen, joilta saimme muut tiedot, paitsi lihan hinnat, jotka ovat laskeutuneet vuoden 1917 Työtilastollisessa aikakauslehdessä n:o 1 julkaistuista vuosien 1913 ja 1916 keskihinnoista 21 eri paikkakunnalta, sekä rukiin, ohran ja kauran keskihinnat vuosilta 1913 ja 1916, jotka ovat otetut verohintaluettelosta. Nämä tiedot sisältyvät tämän tutkielman loppuun pantuun taululiitteeseen. Siihen on samalla merkitty kunkin elintarpeen ja tarvikkeen hinnan sekä absoluuttinen nousu että myöskin nousu prosenteissa.

Edellämainitun *Sunilan* tutkimuksen mukaan jakautui *kokonaistuotto* vuonna 1913 *1 viljeltyä hehtaaria kohti* seuraavasti:

	Smk.	%
Myynti	129: 85	51,38
Ruokatalous ja muona	68: 67	27,18
Yksityistalous y. m.	28: 12	11,13
Pääomien lisäys	26: 08	10,31
	<hr/> 252: 72	100,00

Suurimmat tekijät kokonaistuotossa olivat siis maataloustuotteiden myynnin kautta saadut rahatulot ja toinen ruokatalous.

Rahatulot taas jakautuivat seuraavasti:

	Smk.	%
Maito- ja meijerituotteet . . .	81:03	62,41
Nautakarja	10:92	8,41
Siat	9:13	7,03
Hevoset	2:43	1,87
Muut kotieläimet	2:02	1,56
Maanviljelystuotteet	19:21	14,79
Muut maataloustulot	5:11	3,93
	<hr/>	
	129:85	100,00

Käyttämällä taululiitteessä olevia eri maataloustuotteiden hinnannousua koskevia prosenttilukuja, voimme jotenkin paikalleen laskea näistä tuotteista saatujen rahatulojen nousun ja siten saada selville todellisuutta mahdollisimman lähellä olevat rahatulot vuonna 1916.

Maidosta ja meijerituotteista saatua rahatuloa laskiesamme olisi meidän oikeastaan selviteltävä näiden välinen keskimääräinen osuus niiden kokonaisymyynnistä. Koska tämä kuitenkin on mahdotonta ratkaista, käytämme maidosta ja meijerituotteista saatujen rahatulojen nousun laskemista varten vain maitoon nähden jonkun verran korkeampaa prosenttilukua. Että tämä käyttämämme nousuprosentti on tarpeeksi, jollei liiaksikin korkea, selviää siitäkin, että äsken mainitussa Työtilastollisessa aikakauslehdessä olleet keskihinnat osoittivat täysimaitoon nähden ainoastaan 31,2 % ja voihiin nähden 35,9 % nousua.

Nautakarjasta saadut rahatulot koskevat suurimmalta osaltaan lihan myyntiä, joten niiden nousun saamme käyttämällä taululiitteessä olevaa naudanlihan nousuprosenttia.

Sioista saadut rahatulot johtuvat niinkään pääasiallisimmin myydystä silavasta, jonka vuoksi tämänkin rahatulon voimme v. 1916 laskea käyttämällä sianlihan nousuprosenttia.

Hevosista saadut tulot ovat, kuten edellä esitettiin, hyvin pienet ja johtuvat pääasiallisimmin myyntivoitosta ja astutusmaksuista. Missään tapauksessa ei nousu voi olla suurempi kuin muistakaan maataloustuotteista. Tästä syystä käytämme nousun laskemiseksi nousuprosenttina pyöreissä luvuissa 100.

Hevosista saatuihin rahatuloihin nähden voitaneeh ehkä väittää, että useilla maanviljelijöillä on vuoden 1916 aikana pakko-otolla otetuista hevosista ollut tavallista suurempia rahatuloja. Näin ei kuitenkaan ole ollut asian laita, sillä vain aniharvoilla maanviljelijöillä on ollut hevosia yli välttämättömimmän tarpeen, jonka vuoksi pakko-oton alaiseksi joutunut maanviljelijä on ollut pakotettu, voidakseen maatalouttaan säännöllisesti hoitaa, hankkimaan itselleen pakko-ottoa paljon korkeammasta hinnasta työhevosen. Täten on hänelle tulojen asemasta aiheutunut suuria suoranaisia vahinkoja, kuten tämän tutkimus-sarjan julkaisusta II täysin selvästi käy ilmi.

Sunilan tutkimuksessa, jonka tuloksia näissä laskelmissa käytetään, ei eläinten ostoon käytettyjä eriä ole luettu kustannusten joukkoon. Sama koskee myytyjen eläinten kautta syntynyttä pääomien vähennystä. Tästä syystä eivät julkaisussamme II mainitut maanviljelijäin kärsimät suoranaiset vahingot tule näkyviin tässä enempää kuin *Sunilan* laskelmissakaan ja ovat niinmuodoin pakko-ottojen tähden maanviljelijäin kärsimät suoranaiset vahingot oikeastaan lisäävät ylimääräisinä kustannuksina sodanaikaisen maatalousliikkeen menoihin.

Muista kotieläimistä saadut rahatulot ovat myös hyvin pienet ja johtuvat pääasiallisesti lampaanlihan ja munien myynnistä. Niiden nousun laskemiseksi käytämme taululiitteessä olevan lampaanlihan nousuprosenttia.

Maataloustuotteiden rahatulojen nousua laskettaessa, joiden määrä ei myöskään ole kovinkaan suuri, esiintyy, määrättäessä erilaisten maataloustuotteiden osuutta mainituista rahatuloista, samallaisia vaikeuksia kuin edellä

maidosta ja sen tuotteista puhuttaessa mainittiin. Sen vuoksi on mielestämme oikeinta, että käytämme tavallimpain viljalajien, rukiin, ohran ja kauran sekä perunain ja heinäin lopussa olevasta taululiitteestä saatua keskimääräistä nousuprosenttia 76,8 maanviljelystuotteista saatujen rahatulujen nousua laskettaessa.

Muut maataloustulot, joihin kuuluvat tilapäiset vuokrat, pienen kaluston myynti y. m., ovat, kuten sivulla 10 esitetystä lukusarjoista selviää, hyvin pienet. Niiden nousuprosentti ei ole voinut kohota, arvioimme sen miten suureksi tahansa, korkeammaksi kuin enintään 100 %.

Laskemalla edelläesitetyn mukaisesti erikseen eri maataloustuotteista saatujen rahatulujen nousun ja lisäämällä sen sivulla 10 mainittuun vuoden 1913 rahatuloihin Smk. 129: 85, saamme vuoden 1916 rahatuoloiksi 1 viljeltyä ha kohti Smk. 208: 37, mikä summa eri tulolähteittensä mukaan jakaantui seuraavasti:

	Smk.
Maito ja meijerituotteet	120: 41
Nautakarja	19: 57
Siat	16: 07
Hevoset	4: 86
Muut kotieläimet	3: 28
Maanviljelystuotteet	33: 96
Muut maataloustuotteet	10: 22
	208: 37

Täten laskettuna on maatalouden kokonaistuoton rahatulujen nousu vuoteen 1913 verrattuna ollut Smk. 78: 52, vastaten 60,47 %.

Seuraa sitten kokonaistuoton toisen huomattavan tekijän eli ruokatalouteen käytettyjen maataloustuotteiden arvon nousun laskeminen.

Käyttämällä tähänkin tarkoitukseen taululiitteessä olevia hinnannousuprosentteja ja arvioimalla siitä puuttuville

haloille ja kasviksille, joiden määrät ovat erittäin pienet, 100 % nousun, sekä vehnälle saman kuin rukiille eli 78 %, ja lisäämällä täten eri tuotteiden arvon nousun oheenmerkittyihin vuoden 1913 vastaaviin lukuihin, saamme mainitut arvot vuodeksi 1916 1 viljeltyä ha kohti seuraaviksi:

	1913 Smk.	1916 Smk.
Maito	21: 36	29: 90
Voi	9: 96	14: 80
Ruis	9: 61	17: 11
Vehnä	0: 21	0: 37
Ohra	2: 82	5: 00
Kaura	0: 48	0: 81
Herne	0: 41	0: 70
Perunat ja juurikasvit . . .	6: 11	9: 78
Naudanliha	2: 95	5: 29
Sianliha	8: 45	14: 87
Lampaan y. m. liha	2: 47	4: 01
Kasvikset	0: 82	1: 64
Polttopuut	3: 02	6: 04
	<hr/>	
	68: 67	110: 32

Maatalouden kokonaistuotosta ruokatalouteen vuonna 1916 käytettyjen maataloustuotteiden arvon nousu oli siis vuoteen 1913 verrattuna keskimäärin Smk. 41: 65, vastaten 60,65 %.

Yksityistalouteen, kuten esim. vaatetukseen, asunnonvuokraan, lämpöön y. m. s., käytettyjen maataloustuotteiden arvonnousun laskemista varten lienee oikeuden mukaisinta käyttää rahatulojen nousuprosenttia (60,47).

Kun järkipäiväinen maatalonhoito aina edellyttää lisääntyneitä pääomia kokonaistuoton yhtenä oleellisena osana, niin on tämäkin laskelmissa huomioonotettava. Tähän erään sisältyy pääasiassa kotieläimien, varastojen, uutisviljelysten, uutisrakennusten, perusparannusten, puutarha-

kasvullisuuden y. m. arvon lisäys. Itsestään on selvää, ettei tässä kohden sota-aikana ole nousu voinut juuri tulla kysymykseen, pikemmin on se entiseen nähden jonkun verran alentunut. Sillä ainoa, missä jonkullainen arvon lisäys on voinut tapahtua, koskee kotieläimiä ja varastoja, jota vastoin uutis- y. m. parannustyöt ovat olleet jotenkin seisauksissa. Senvuoksi onkin *Sunilan* tutkimuksessa vuoden 1913 kokonaistuotossa esiintynyt pääomien lisäys tässä tutkielmassa käytetty sellaisenaan.

Edellä esitetyn mukaan laskemalla saamme vuoden 1916 kokonaistuotoksi 1 viljeltyä ha kohti Smk. 389:89, joka jakaantui seuraavasti:

Myynti	208: 37
Ruokatalous ja muona	110: 32
Yksityistalous y. m.	45: 12
Pääomien lisäys	26: 08
	<hr/>
	Smk. 389: 89

Kokonaistuotto on täten vuoteen 1913 verrattuna lisääntynyt Smk. 137: 17 1 viljeltyä hehtaaria kohti, vastaten 54,28 %.

3. Kokonaiskustannusten nousu sodan aikana.

Kustannuksiin eivät sisälly, kuten jo alussa mainittiin, verot ja rasitukset. Niinkään ei ole kustannuksien joukkoon luettu maan ostoon, perusparannuksiin, uutisrakennuksiin, koneiden ja eläinten ostoon käytettyjä rahameinoja. Samoin ei myöskään ole kustannuksiin luettu maiden, eläinten y. m. myyntien kautta syntynyttä pääomien vähennystä.

Kustannuksiin sitä vastoin sisältyvät maatalousliikkeessä tapahtuneen tuotannon ja jalostamisen kautta syntynyt pääomien vähennys sekä näiden kuoletukset. Samoin on

kustannuksiin luettu kaikki itsehoidettua maataloutta koskevat työkustannukset, olivatpa ne sitte palkkalaisten tai isäntäväen töitä, sekä kaikki metsätaloudesta y. m. saadut tuotteet ja etuudet.

Kokonaiskustannukset jakautuivat *Sunilan* tutkimuksen mukaan v. 1913 *1 viljeltyä ha kohti* seuraavasti:

	Smk.	%
Työkustannukset	111: 76	55,62
Väki- y. m. rehut	16: 38	8,15
Kylvösiemen	2: 52	1,25
Apulannat	6: 23	3,10
Kotieläimet	1: 84	0,92
Kalusto	9: 16	4,56
Rakennukset	13: 34	6,64
Kasvitarha	—: 51	0,25
Metsätuotteet	10: 49	5,22
Vakuutukset	1: 48	0,74
Muut maatalousmenot	27: 22	13,55
	200: 93	100,00

Työkustannuksien nousun laskemista varten käytämme julkaisussa III olevassa taululiitteessä 1 a olevia tietoja: Tämän mukaan laskeessamme sen käsittämällä paikkakunnilla maksettujen palkkojen keskimääristä koko maan keskimäärät, joudumme seuraaviin miehen päivätyötä koskeviin päiväpalkkoihin:

	Kesällä			Talvella		
	1913	1916	Nousu	1913	1916	Nousu
	p:iä	p:iä	%	p:iä	p:iä	%
Talon ruuassa	184	362	96,7	112	251	124,1
Omassa ruuassa	301	586	94,7	228	455	99,6

Että edellä olevat päiväpalkat ovat koko maata käsittävinä päiväpalkkoina jotenkin paikallaan, todistaa osal-

taan sekin, että laskelmiemme pohjana olevassa *Sunilan* tutkimuksessa saatiin koko vuotiseksi miehen päivätyöpalkaksi, ruoka siihen luettuna, Smk. 2: 58, vastaten siis melkeimpä pennilleen tämän tutkielman laskelmien pohjana olevien-vuoden 1913 palkkatietojen talvi- ja kesäpäivätyönkeskipäiväpalkkaa Smk. 2: 65.

Kun nyt näin ollen julkaisun III taululiitteessä 1 a olevat vuotta 1913 koskevat miehen päiväpalkkatiedot ovat miltei pennilleen yhtäpitäviä laskelmiemme pohjana olevan *Sunilan* tutkimuksen keskipäiväpalkan kanssa, niin ei voine syntyä epäilystä siitäkään, etteivät mainitun tutkimuksen tiedot olisi täysin päteviä myöskin vuoden 1916 palkkoihin nähden. Tähän perustuen voimmekin työkustannusten nousun laskemista varten käyttää edellä esitettyistä nousuprosenteista alinta nousuprosenttia. Että tämä nousuprosentti ei ole ainakaan liian korkea, käy ilmi jo yksistään julkaisun III taululiitteessä 3 esitettyjen maataloustöissä yleisimmin maksettujen urakkapalkkojen suuruudesta, joissa nousuprosentit ovat huomattavasti kaikkia päiväpalkkojen kohoamista esittäviä nousuprosentteja korkeammat.

Mitä *väkirehujen* käyttöön tulee, niin pääasiallisimmin ovat tulleet kyseeseen rehuvehnäjäuhot ja aurinkokukkakakut, jonka vuoksi käytämmekin niiden aiheuttamien kustannusten nousun laskemista varten näiden keskinousuprosenttia 36,5, joka on alempi kuin kaikkien toisten taululiitteessä löytyvien väkirehujen, s. o. leseiden, puuvillasiemenjauhojen ja pellavasiemenkakkujen nousuprosentti.

Ostetun kylvösiemenen määrä on ollut hyvin pieni. Kun se etupäässä koskee timotein, apilan, rehuherneen ja juurikasvien siemenien ostoa, niin ei voida pitää korkeana, jos kylvösiemenkustannusten nousun laskemista varten käytämme nousuprosenttia 100, kun useimpain kyseessä olevien siementavarain hintojen nousuprosentit ovat tunnustavasti sitä korkeammat.

Apulantakustannusten absoluuttista nousua laskettaessa käytämme tärkeimmän sodan aikana saatavissa olleen apulanta-aineen, luujauhojen, nousuprosenttia.

Kotieläinkustannukset ovat hyvin pienet ja koskevat pääasiassa niiden hoitovälineitä, lääkkeitä y. m. Käytämme tässäkin alinta mahdollista nousuprosenttia 100.

Kalusto ja erikoisesti niiden osat ovat muita maataloustarvikkeita huomattavimmin kohonneet hinnassa. Ei liene sen vuoksi liioteltua, jos tässäkin niiden aiheuttamien kustannusten nousun laskemista varten käytämme nousuprosenttina 100; oikeastaan täytyy sitä pitää hyvin alhaisena, kun vertailee taululiitteessä luettulun kaluston nousuprosentteja. Sellainen välttämätön työase kuin aura on noussut lähemmäs 250 %, lapiot ja kuokat yli 170 %, puhumattakaan sellaisesta aina käytännössä olevasta kalustosta kuin esim. maitoastiat, joiden hinnannousuprosentti vaihtelee 260—400 %. Mainittua 100 % korkeampaa nousuprosenttia emme kuitenkaan ole tahtoneet käyttää, syystä että maanviljelijät ovat, kuten tunnettua, kaluston ollessa kallista, koettaneet käyttää sitä mahdollisimman säästävästi.

Metsätuotteiden ja kasvitarhamenojen nousuprosenttina käytämme myöskin 100.

Rakennusten hoitokustannukset, vakuutukset, samoin kuin muut maatalouskustannukset, jotka viimeainitut etupäässä johtuvat varastoista, perusparannuksista, kotieläimistä y. m., siirrämme mainitusta *Sunilan* tutkimuksesta sellaisinaan vuoden 1916 kustannusten joukkoon. Näin on ollut pakko menetellä siitä syystä, että tietoja mainituista kustannuksista vuodelta 1916 tahi niiden noususta v. 1913—16 ei ole ollut saatavissa. Sitäpaitsi puolustaa tätä menettelyä sekin, että tässä ryhmässä mainittuja kustannuksia maanviljelijät ovat sodan aikana koettaneet mahdollisimman paljon välttää, sekä lisäksi se, että sellaisiin kustannuksiin kuin vakuutusmaksuihin ei sota-aika ole mitään vaikuttanut.

Edellämainittuja nousuprosentteja käyttäen saamme vuoden 1916 kokonaiskustannukset 1 viljeltyä ha kohti Smk. 344: 47, joka jakaantui seuraavasti:

	Smk.
Työkustannukset	217: 60
Väki- y. m. rehut	22: 36
Kylvösiemen	5: 04
Apulannat	13: 43
Kotieläimet	3: 68
Kalusto	18: 32
Rakennukset	13: 34
Kasvitarha	1: 02
Metsätuotteet	20: 98
Vakuutukset	1: 48
Muut maatalousmenot	27: 22
	344: 47

Kokonaiskustannukset ovat täten vuoteen 1913 verrattuna 1 viljeltyä hehtaaria kohti lisääntyneet Smk. 143: 54, vastaten 71,44 %.

4. Puhtaan tuoton suuruus ja suhde aktiivipääomaan.

Kuten tutkielman alussa jo mainittiin, käsitetään puhtaalla tuotolla sitä ylijäämää, joka jää, kun kokonaistuoton arvosta vähennetään kustannusten arvo.

Tarkastettaessa edellä olevien laskelmien perusteella puhtaan tuoton suuruutta, saamme *itsehoidetun metsättömän maatalouden puhtaaksi tuotoksi keskimäärin 1 viljeltyä hehtaaria kohti kumpanakin vertailuvuotena:*

	1913	1916
	Smk.	Smk.
Kokonaistuotto	252: 72	389: 89
Kustannus	200: 93	344: 47
Puhdas tuotto	51: 79	45: 42

Puhdas tuotto on näin ollen vuotta 1916 koskevien laskelmien mukaan vuoteen 1913 verrattuna vähentynyt, syystä ettei kokonaistuotto ole jaksanut kohota samassa määrässä, kuin kustannukset ovat lisääntyneet. *Itsehoitajan maatalousliikkeen (ilman metsää) kannattavuus on näin ollen sodan aikana huonontunut.*

Edellä ovat laskelmat kohdistetut puhtaan tuoton selville saamiseksi 1 viljeltyä hehtaaria kohti.

Selvemmän kuvan saamiseksi lienee paikallaan verrata puhtaan tuoton määrää myöskin *aktiivipääomaan*¹. Puhuessamme sodanaikaisen maatalouden pääoma-arvoista, johdumme helposti kysymykseen, olisivatko maatalouspääomien arvot näissä laskelmissakin kohotettavat, syystä että ne muuten todellisuudessaakin ovat huomattavasti sodan aikana nousseet. Kun näiden arvojen kohoamisesta selvän ottaminen edellyttää monipuolisten aikaa kysyvien tutkimusten toimittamista ja kun tämä maatalouspääomien arvon nousu ei kuulu käsiteltävänä olevan kysymyksen puitteisiin, niin sivuutamme sen tässä kokonaan, ja vertaamme puhtaan tuoton määrää kummaltakin vuodelta *Sunilan* tutkimuksessa mainittuihin pääomiin 1 viljeltyä hehtaaria kohti.

Maatalouspääomat 1 viljeltyä hehtaaria kohti olivat siinä, kuten alussa mainittiin, Smk. 1,110: 63, joten edellä lasketusta *puhtaasta tuotosta riitti sille ainoastaan 4,09 % korko*

Lähemmin vielä tarkastellessamme sekä itse puhdasta tuottoa että puhtaasta tuotosta riittänyttä korko-prosenttia maatalouspääomille, on meidän muistettava, että maatalouskustannuksien joukkoon puhdasta tuottoa laskettaissa ei ole luettu sellaisia rasitteita kuin maatalousveroja. Sama huomautus koskee maatalousvelkojen ja eläkkeiden korkoja. Kaikki tällaiset maatalousmenot ovat puhtaasta tuotosta suoritettavat. Jos nyt maatalousverot ovat suuret

¹ Aktiivipääoma = kaikki maataloudessa kiinniolevat pääomat.

ja maatilaa rasittaa tuntuvat eläkkeet ja korkeaprosenttiset maatalousvelat, niin on helposti käsitettävissä, miten pian puhdas tuotto voi alentua hyvinkin pieneksi ja yhtä rintaa sen kanssa maanviljelijän maatalousliikkeeseensä kiinnittämien omien pääomien korot huveta olemattomiin.

Edellisten lisäksi ovat maanviljelijät vielä sodan aikana joutuneet kärsimään raskaita, joiden mainitsemista puhtaan tuoton käytön yhteydessä ei voi sivuuttaa. Ne ovat nuo monenmuotoiset pakko-ottorasitukset, jotka, kuten julkaisusta II selviää, ovat tuottaneet ja yhä tuottavat maanviljelijöille mitä tuntuvin suoranaista vahinkoa. Tässäkään ei ole kysymyksessä mitkään pienet rasitukset, johon puhdasta tuottoa on täytynyt käyttää, kun muistamme, että se *niillä tiloilla*, joihin mainittu tutkimus kohdistui, kohosi keskimäärin *vähän yli 20 markan 1 viljeltyä hehtaaria kohti*. Tämähän yksistään on vuoden 1916 laskeutusta puhtaasta tuotosta lähemmäs 50 %.

Loppusanoja.

Kun edellä on puhuttu maataloustuotteiden hinnanousun ja tuotantokustannusten nousun välisestä suhteesta, on se yksinomaan koskenut maataloutta ilman metsää sekä koko maata silmällä pitäen. Valitettavasti ei käytettävissä olevien tietojen nojalla voi laskea, millaiseksi tämä suhde ja niin muodoin maatalousliikkeen kannattavuus on sota-aikana muodostunut eri osissa maata sekä eri suurilla viljelmillä. Niin paljon voi kuitenkin lausua, että, koska pikkuviljelijäin rahatulot, kuten *Sunilan* tutkimus osoittaa, ovat pienemmät kuin suurviljelijäin, maatalousliikkeen antama tulos (puhdas tuotto) pikkuviljelijöille, joita Suomen maanviljelijäin enemmistö on, sota-aikana on ollut vielä melkoista huonompi, kuin mitä koko maan keskimäärä osoittaa.

Sillä tosiseikalla, että maanviljelijät, varsinkin liike-

väylien varsilla, ovat sodan aikana olleet tilaisuudessa saamaan erittäin hyviä, jopa ennen kuulumattomia hintoja metsistään ja niiden tuotteista, on luonnollisesti toiselta puolen ollut mitä edullisin vaikutus koko sodanaikaisen maatalouden hoidosta saatujen tulojen lisääntymiseen, mutta toiselta puolen ei myöskään metsäpääomien ajattelmaton, melkeimpä muutamissa tapauksissa järjetön myynti, voi olla mitä haitallisimmin vaikuttamatta maanviljelijäin vastaiseen talouteen. Metsiä ei päästä usein myymään. Niistä yht'äkkiä saadut suuremmat rahamäärät eivät myöskään aina tule todellista hyötyä tuottavasti käytetyiksi. Tästä syystä toisten ammattien harjoittajat, jotka vaan pintapuolisesti tuntevat monimutkaista maatalousliikettä ja sen hoitoa, helposti saavat kokonaan väärän käsityksen maatalousliikkeen kannattavuudesta.

Kun metsätuotteiden hinnat ovat näin huomattavasti nousseet, niin on yleensä kuluttajien kesken vallalla sellainenkin käsitys, että koko tämä — samoin kuin monien muidenkin kuluttajain käyttämien maataloustuotteiden — hinnan nousu on tullut maanviljelijäin hyödyksi. Näin ei kuitenkaan ole asian laita, sillä suurin osa puutarvan hinnan noususta, kuten myöhemmin julkaistavasta tutkimuksesta lähemmin selviää, on itse asiassa joutunut monien välittäjien käsiin.

Sivuuttamalla nyt kokonaan edellämainitut maanviljelijäin metsistään, erinäisistä sivuansioista, y. m. helposti saamat hetkelliset tulot, täytyy meidän edelläolevien laskelmien perusteella todeta,

etteivät varsinaisten maataloustuotteiden hinnat ole sodan aikana tuotantokustannuksia vastaavasti kohonneet, ja

että, tuotantokustannusten nykyään (vuonna 1917) yhä ja yhä kohotessa, myöskin kaikkien maataloustuotteiden, mutta erikoisesti maidon ja meijerituotteiden hintojen täytyy tuntuvasti entisestään ja yhtä rintaa tuotantokustannusten kanssa kohota, jos mieli tuotantoa voida ylläpitää.

Elintarpeiden ja maataloustarvikkeiden keskihinnat ja niiden nousu vv. 1913 ja 1916.

Tavaralaji	Hinnat keskimäärin		Nousu 1913—1916		
	1913	1916	abs.	%	
Maataloustuotteet.					
	pi	pi	pi		
Ruis	hl	1404	2500	1096	78.0
Ohra	»	1072	1900	828	77.2
Kaura	»	769	1300	531	69.0
Herne	kg	35	60	25	71.4
Reuhuherne	»	22	45	23	104.5
Vikkeri	»	38	65	27	71.1
Peluski	»	34	50	16	47.1
Timotein siemen	»	115	230	115	100.0
Alsikeapilan »	»	310	600	290	93.5
Puna-apilan »	»	450	1150	700	155.6
Turnipsin »	»	225	800	575	255.6
Lantun »	»	450	1000	550	122.2
Perunat	hl	500	800	300	60.0
Kylvöheinät	kg	8	16	8	100.0
Täysimaito	»	15	21	6	40.0
Voi	»	276	410	134	48.6
Naudanliha	»	106	190	84	79.2
Sianliha	»	167	294	127	76.0
Lampaanliha	»	138	224	86	62.3
Ostoväkirehut.					
Rehuvehnäjauhot	80 kg	1525	2275	750	49.2
Vehnäleseet	40 »	615	875	260	42.3
Aurinkokukkakakut	100 »	1725	2135	410	23.8
Puuvillasiemenjauhot	75 »	1730	2800	1070	61.8
Pellavasiemenkakut	100 »	2025	2800	775	38.3
Rehukalkki	100 »	2200	7800	5600	254.5

Tavaralaji	Hinnat keskimäärin		Nousu 1913—1916	
	1913	1916	abs.	%
Apulannat.				
	pi	pi	pi	
Luujauhot 6 pd	1225	2640	1415	115.5
Chilesalpietari 100 kg	3300	21500	18200	551.5
Kalkki hl	115	300	185	161.0
Koneet ja kalusto.				
	mk	mk	mk	
Höyrykone 10—12 hv.	2400	4000	1600	66.7
Moottori 9 hv. (Bolinder).....	2900	11500	8600	296.6
Puimakone, Kullervo 3	1000	2000	1000	100.0
» hevosvoimalle	152	260	108	71.1
Hevoskierto (pysty).....	250	900	650	260.0
Viskuri, Tuulikki 2	76	190	114	150.0
Lajittelija, Triumpf 2	135	320	185	137.0
Silppukone, Nikander 6.....	59	175	116	196.6
Niittokone, Osborne 4 1/2'	280	675	395	141.1
Hevosharava, National	145	385	240	165.5
Kannonnostaja, jättiläinen	185	375	190	102.7
Aura, Fiskars 9 B	38	132	94	247.4
Jankkoaura	45	125	80	177.8
Jousiäes, Louhi 3	64	102	38	59.4
» » 6	51	99	48	94.1
Hankmo 2	142	360	218	153.5
Jyrä, uusi Cambridge	150	400	250	166.7
Kylvökone, Uusi Vaasa	265	610	345	130.2
Juurikasvihara, Minimal.....	44	82	38	86.4
Perunannostokone, Harder	345	750	405	117.4
Separaattori, Lacta 3	180	342	162	90.0
» Milka 4	115	216	101	87.8
Vaaka 100 kg	28	90	62	221.4
» 200 »	32	106	74	231.3

Tavaralaji	Hinnat keskimäärin		Nousu 1913—1916		
	1913	1916	abs.	%	
	mk	mk	mk		
Maidonkuleetusastia 20 kg	10.5	38	27.5	261.9	
» » 60 »	19.5	98	78.5	402.6	
Pumppu, Varma 2.....	52	116	64	123.1	
» » 3.....	125	400	275	220.0	
Vesijohtotorvet	—	—	—	150.0	
Turvepehkurepijä	76	150	74	97.4	
	pi	pi	pi		
Lapio	500	1350	850	170.0	
Kuokka	240	690	450	187.5	
Kirves	285	950	665	233.3	
Muut tarvikkeet.					
Ruokasuola	hl	350	1800	1450	414.3
Meijerisuola	tyn	1400	3000	1600	114.3
Meijerisooda	100 kg	925	6500	5575	601.7
Meijeriharjat	tus	550	1200	650	118.2
Meijerihuiskut N:o 3	»	350	1000	650	185.7
Koneöljy, Nigrol N:o 6	kg	37	160	123	332.4
Paloöljy	»	16	34	18	112.5
Hihnat, Balata	—	—	—	400.0	

